

NÚM. 125
3/2022

BELLTALL

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I AMICS DE BELLTALL

EDITORIAL

Fa unes setmanes, la gent de la junta de l'associació debatíem sobre coses del poble. Ho fem sovint, deu ser una de les nostres obligacions. I va sorgir el tema de l'arribada dels reixos al poble: de si fa molts anys que tot penja de les mateixes persones, tant l'organització com els qui es caracteritzen de personatges reials (fa més de catorze anys, quines monarquies tan longeves!)... I també vam parlar dels que anomenem "negritos" i alguns dèiem que és un tradició que, en els nostres temps, de respecte pels drets humans, s'ha convertit en una cosa extemporània. Mentre que d'altres reclamaven la seva continuïtat basant-se en els records de la seva infància, lligats a aquells personatges.

La meua opinió és que les tradicions no són bones perquè siguin tradicionals. Hi ha coses que neixen en uns temps i que és bo mantenir-les i n'hi ha que, com que sortosament les civilitzacions van movent-se en el respecte, podem arribar a la conclusió que poden passar a ser història. I poso un exemple: us imagineu que un dia vingui una família de raça negra a viure a Belltall. I, en aquest supòsit, us podeu arribar a posar en la pell d'uns nens negres de debò que veiessin aquelles disfresses estrofolàries, i uns personatges que ni parlen, que només saben fer gestos i soroll com si fossin uns salvatges? Parlar sobre les coses mai no és dolent. I és el

primer pas per a canviar aquelles que no s'ajusten als valors de la igualtat i el respecte que han de presidir la nostra vida col·lectiva, no trobeu?

I, ara, parlant de la revista, uns apunts. Incorporarem una nova secció, gràcies als coneixements i a la generositat del Toni de cal Salandrino, sobre els ocells que viuen entre nosaltres. I, coses que van coses que venen, si comencem una secció hem d'anunciar que una altra posa el seu punt final: en aquest número publicuem l'última entrevista de les que, des que la revista de Belltall va canviar de format, ha portat a terme la Mireia Sengenís de ca la Rosa. Ella està avançant en els seus estudis universitaris i, lògicament, ha de prioritzar unes coses sobre unes altres. Des d'aquí no podem més que agrair-li totes les converses que ha tingut amb la gent de Belltall. Les seves entrevistes han estat la secció més llegida de la revista. Però no ens posem tristos: com a homenatge a la seva feina, li hem proposat un joc: en el proper número serà ella l'entrevistada i ens podrà explicar com ha viscut aquesta feina periodística i de memòria del poble. I, òbviament, ens haurà de respondre la seva pregunta llegendaria: com veu el futur de Belltall?

Joan Maria Minguet, de cal Porxo

Edita

Associació de Veïns i Amics
Belltall

Coordinador:
Junta directiva de l'Associació

Si voleu fer arribar les vostres col·laboracions, adreceu-les a:
Revista BELLTALL. Plaça de l'Església 4. 43413 Belltall

Correu electrònic:
belltall@tinet.cat

Preu 0.60 €

www.belltall.net

Publicació trimestral de
l'Associació de Veïns i Amics
Belltall

Dissenyat per TIMIT 2003 SL
www.timit.cat

SUMARI

<i>Actualitat</i>	
Festa de l'all	3
Festa major	4
Tallers i activitats de l'Associació de Veïns	6
<i>La veu del poble</i>	7
Entrevista al Ramon de Cal Ferreret	
<i>Temps enrere</i>	9
Zeuxis, Parrasi i la mula de Ca l'Anton	
<i>Els ocells del terme</i>	13
El picot garser	
Recer de lectures	14
Algú ho havia de dir!, per J. B.	15

ACTUALITAT

En aquest número fem un recull d'imatges de l'estiu 2022. Veureu que hi ha tres grans àmbits:

La Festa de l'all, amb les paradetes que cada any s'hi apleguen, incloent-hi la parada d'alls de l'Agrupació de Productors. També la presentació del llibre d'entrevistes a dones pageses *Entre Mans: Dones pageses, dones dempeus* que ha realitzat Laia de Ahumada. I una fotografia del tradicional concert que a la tarda clou la festa.

Alguns recordatoris de la Festa Major: partits de futbol, concerts, curs de sardanes...

I, finalment, tot un seguit de tallers i activitats que va organitzar l'Associació de Veïns. Destaquem els tallers de manualitats i de música que van coordinar la Montserrat Gené i l'Almodis Canals. I, entre més, el concert que el Pol de ca la Bruna va oferir per alguns habitants del poble.

Festa de l'all

Festa major

Tallers i activitats de l'Associació de Veïns

LA VEU DEL POBLE

Entrevista al Ramon de Cal Ferreret

Mireia Sangenís de Ca la Rosa

En aquesta edició de la revista hem entrevistat el Ramon de cal Ferreret, que ens ha fet memòria de la seva infantesa i joventut al poble i ens n'ha explicat unes quantes anècdotes molt interessants!

Quin any vas néixer?

El 25 de març de 1933, el mateix dia que l'Olga de cal Trumfet, però d'anys diferents!

D'on ve el nom de casa teva?

Tota la vida s'ha dit així. El meu pare era germà del padrí de l'Eva de ca l'Ignasi, era el cabaler que deien llavors. I es va casar amb la mama, que era pubilla.

Quins records tens de la teva infantesa? De l'escola?

Ui! En tinc molts! Durant la guerra vam fer col·legi a la casa de cal Badio. Passada la guerra van portar mestres castellans (l'any 41-42) i anàvem a col·legi a ca l'Arcís (al matí, els xiquets i a la tarda, les nenes). Érem molts nens! Potser hi havia 25 o 30 noies i 25 o 30 nois. Érem molts... 6 o 7 de ca la Tecla, 5 o 6 més de cal Llorenç, de cal Sebastià... També recordo que hi havia molta misèria, hi havia restriccions de llum, que només s'encenia una mica al vespre...

I quan vas començar a treballar...?

Quan érem més grans que deixàvem d'anar a col·legi i començàvem a anar al tros amb 14 anys, llavors, anàvem a repàs els vespres, quan plegàvem del tros. Però aquest repàs no era obligatori i n'hi havia que ens hi feien anar, però

n'hi havia d'altres que no. Ens ensenyaven "la raíz cuadrada", a multiplicar, a dividir, a fer problemes, l'hectàrea, l'àrea... i això ho feia el mestre de l'escola a la nit, a cal Caminer (i altres, a ca l'Arcís) per als que teníem això, 15 o 16 anys.

Amb 14 o 15 anys guanyava 30 pessetes treballant al tros, traient pedres o fent el que fos. Algun any vam anar a collir olives a Rocafort i ens hi quedàvem a menjar. Un any n'hi havia uns de Guimerà que tenien una finca a Sarral i jo anava a peu fins a Sarral i, si estava de sort que pujaven camions que anaven a pas de ruc, m'hi emparrava a darrere i, així, pujava fins a Belltall! Que n'hi havia que no sabien emparrar-se bé i sempre queien quan es deixaven anar.

Com és que de més gran no et vas dedicar a fer de pagès i et vas fer camioner?

Per guanyar-me més bé la vida, de camioner guanyaves més que amb la terra. Em vaig treure el carnet de camió i anava cada dilluns al mercat de Reus, que això ho feien molts, de Tàrraga, de Cervera... Perquè llavors els pobles estaven plens d'animals o, per exemple, les cooperatives de cada poble compraven la palla i la repartien i els presidents de les cooperatives anaven a Reus. Encara recordo la primera matrícula que vaig tenir, era 25907 de Tarragona. I el primer cotxe que va venir a Belltall va ser un 4x4 Renault i el va comprar l'amo de cal Domingo.

Ramon de Cal Ferreret

Hi ha hagut algun altre camioner a Belltall?

Sí, n'hi havia a cal Llorenç, a cal Maginet i a cal Domingo, cases que tenien camió. El primer va ser el de cal Maginet, després el de cal Llorenç. El meu va ser el quart.

Vas fer d'alcalde? Quina feina feies exactament?

Sí. Vam fer la bàscula, vam arreglar les capelles, que eren un munt de terra! Vam començar a arreglar el passeig de l'Om... també recordo que no hi havia aigua i, llavors, vam fer un pou a baix a la Teulera (que encara hi és) de 50 o 60 metres per portar l'aigua i regar... També vam fer el camp de futbol, perquè el futbol primer es feia en una parada i, llavors, vaig recollir firmes perquè ens deixessin fer el camp de futbol, vaig arrebregar 50 o 60 firmes, perquè tots els que eren de la meva edat o una mica menys, tots van firmar.

Per la Festa Major hi jugàvem, fèiem un amistós o, alguna vegada, per passar la tarda. Algun cop també anàvem a Rocafort, a Nalec... També

es va fer un campionat, a Valls. L'equip de Belltall un any va arribar a la final! Però sempre hi anava el Torredembarra, que era un equip molt potent... la final devia ser contra el Torredembarra.

Quan vau marxar cap a Reus i per què?

Vaig comprar el pis a Reus, perquè jo hi anava molt, com que anàvem a vendre al mercat a Reus, teníem molta tirada cap a Reus, potser va durar 40 anys que cada dilluns anava a mercat a Reus. Anava fins a la Sénia amb el camió, que hi havia 150 quilòmetres! I t'havies d'alçar a les 4 del matí per arribar a les 8, 9 o 10 i et passaves el dia de viatge.

Quin futur veus al poble?

El poble quedarà buit. No només Belltall, tots els pobles. Perquè no hi ha continuació.

Moltes gràcies al Ramon pel seu temps i per explicar-nos els seus records!

TEMPS ENRERE

Zeuxis, Parrasi i la mula de Ca l'Anton

Pau Minguet

(Aquest article va sortir publicat a la revista El Temps de les Arts. Tenint en compte el seu vincle amb Belltall ens ha semblat oportú reproduir-lo. Redacció de la revista.)

Familiars de Ca l'Anton segant amb un parell de mules

Plini el Vell va recollir en un dels seus escrits una història que ens trasllada a la Grècia del segle V abans de la nostra era on explica la disputa que hi va haver entre Zeuxis d'Heraclea i Parrasi d'Efes, dos pintors. Cada un d'aquests personatges —que provenien d'un dels extrems dels territoris hel·lènics: l'un del que ara seria el sud d'Itàlia i l'altre de l'actual Turquia— van trobar-se en algun punt de la península de l'Egeu per resoldre un dubte cabdal: quin dels dos era el millor pintor d'aquelles terres.

En aquesta mena de competició cada un dels pintors hi va portar la millor peça que havien estat capaços de realitzar. Zeuxis va ser el primer en destapar la seva obra: uns gotims de raïm que de tant ben representats quasi se'n podia ensumar la dolçor de la polpa, amagada sota la pell aspra a punt d'esclatar de l'abundància del fruit. Els estols d'ocells que rondaven per la zona, al veure el pigment convertit en fruita madura van llançar-se contra la pintura a punxar cada gra amb els seus becs. Els ocells no havien sabut esbrinar l'engany i, innocents i afamats, de ben segur que es van decebre al tastar la pintura insípida.

Cuatro racimos de uvas colgando C. 1636.
Juan Fernández "El labrador", Museo del Prado, Madrid.

Zeuxis, satisfet de la seva creació va demanar a Parrasi que corregués el cortinatge de vellut que tapava l'obra que el contrincant encara no havia mostrat. Parrasi, murri, i segur que foteta, va dir-li al pintor del raïm que no podia fer caure les teles que cobrien la seva pintura ja que els teixits delicats i precisos eren una il·lusió que ell mateix havia creat amb el seu pinzell. Zeuxis, sense dubte, va concedir-li el mèrit de ser millor pintor que ell a l'altre aspirant, tot indicant que ell havia sigut capaç d'enganyar uns ocells però Parrasi havia aconseguit enganyar l'ull d'un altre artista.

Les poques fonts, els anys que han passat i els quilòmetres de distància donen a aquesta història un perfum de llegenda, fins i tot de mite. Parlar dels temps antics sovint pot convertir-se en un acte de ficció, de literatura on s'hi van afegint interpretacions, punts de vista, maneres d'explicar, de recrear que converteixen la història en fantasia. No cal anar fins a Grècia, però, per conèixer anècdotes que van passar en els nostres pobles i ciutats, als carrers i places o dins de les nostres pròpies cases que, amb el pas dels anys i amb tantes vegades que alguna persona les ha explicades, també s'han convertit en petits mites locals, endèmics i vestigials que confeccionen les memòries col·lectives dels indrets que encara les conserven.

A Belltall, un petit poble de la baixa Segarra, els germans de Cal Prim s'han fet un fart de repetir una història ben curiosa, d'aquelles que van passar fa anys i de les que en comencen a diferir

Ca l'Arcis |

les diferents maneres d'explicar-la. Davant de l'entrada que fa el carrer Major cap a la plaça de les Capelles, la placeta, hi ha una casa que encara conserva la major part de l'arrebossat de calç i terra que amagava l'estructura de pedres dels murs: Ca l'Arcis. En aquesta casa hi va viure un home, el Magí, que va compaginar la vida pròpia d'un poble cerealista del segle passat amb les

inquietuds plàstiques, artístiques, que per context, feina i classe no van poder acabar de consolidar mai. El Magí era manetes, artista, poeta, pintor, especial,... diuen els que encara el van arribar a conèixer. Guarnia casa seva amb busts de colors, amb sanefes, amb poemes escrits sobre lloses... i, fins i tot, va pintar algunes de les escenes religioses de l'església del poble.

A fora de casa seva, a la costeta que baixa, o puja, de la carretera principal que travessa el poble, un any hi va col·locar tres torretes de terrissa vermellova. D'aquelles on s'hi planten geranis, hortènsies o clavells. Ell però, no va fer-hi arrelar cap vegetal sinó que hi va col·locar flors de ferro que ell mateix havia confeccionat. Una tarda d'agost, els veïns de Ca l'Anton tornaven del tros amb el carro estirat per la mula. Tant la gent com l'animal havien de tenir ganes de tornar a casa després d'una jornada de batre el cereal a l'era. Quan el carro va passar per davant de ca l'Arcis la mula va torçar el coll i va anar directe a fer queixalada a una de les flors fèrries del Magí. Diuen que el soroll que van fer les dents de la bèstia en tocar els pètals de metall va ser estrident. El Magí, igual que Zeusi, havia enganyat un animal amb la seva obra. De ben segur, però, que alguns veïns i veïnes del poble, també hi veien una flor.

ELS OCELLS DEL TERME

El picot garser

El picot garser gros (*Dendrocopos major*) és un ocell resident i en expansió de la família dels pícids, marcadament forestal, que ocupa boscos densos de tot tipus. Ocupa el mateix hàbitat que el picot verd (*Picus viridis*), del qual se'l diferencia perquè és més petit, pel color, i perquè el picot verd prefereix terrenys més oberts. El picot garser gros és un ocell mitjà d'uns 23 cm de llarg. El seu plomatge és blanc i negre, amb una taca vermella a la part inferior del ventre. Els mascles tenen també una taca vermella al clatell, que als joves s'estén pel capell, que actua com a senyal reflector quan l'ocell colpeja els arbres. Vola seguint una línia ondulada, tancant les ales de tant en tant. Quan arriba al tronc d'un arbre clava les ungles a la fusta i s'aguanta amb la cua i els quatre dits de cada pota, distribuïts dos a dos a diferència de la majoria dels ocells. Amb el seu bec potent pot foradar qualsevol fusta i amb la seva llarga llengua protractil arribar a capturar tot tipus de larves i insectes xilòfags. Amplia l'alimentació amb polls i ous i a l'hivern, amb tot tipus de fruits. És capaç d'encaixar una pinya en un arbre, com una enclusa, per a poder picar-la i obtenir els pinyons petits. És molt característic el seu cant i també el seu soroll picant els arbres; cal distingir el repic que fa per foradar la fusta per fer el niu

o alimentar-se, del que fa per marcar el territori i atreure les femelles, que és més ràpid i consecutiu. Hi ha dues espècies més de picot garser a Catalunya però que no es poden confondre amb el gros: el picot garser petit (*Dryobates minor*) de la mida d'un pardal i que és de bosc de ribera (es veu ocasionalment al Prat del Llobregat) i l'escàs picot garser mitjà (*Leipicus medius*) que es troba exclusivament als boscos de roure pènel de la Vall d'Aran.

Dites: *Quan canta el pigot, la pluja és a prop.*

RECER DE LECTURES

Ve Nadal. I quan hi som a la vora, correm-hi tots a buscar un vers per felicitar les Festes o per ensenyar a la canalla. Qui no ha recitat o dedicat una d'aquestes nades La gent reposa colgada al llit, el llop no gosa moure brogit...,(Guerau de Liost), La nit de Nadal és nit d'alegria... (Verdaguer), Sento el fred de la nit i la simbomba fosca... (Salvat-Papasseit), Hem bastit el pessebre en un angle del menjador, sobre una taula vella... (Martí i Pol). I n'hi afegiríeu a doxo vosaltres segons l'estat d'ànim o vés a saber la motivació...

I és que la poètica nadalenca en la geografia de parla catalana és tot un gènere literari, tan arrelat que fins i tot TV3 encarrega cada any la seva cançó de Nadal que esdevé absolutament popular Regala petons (Obeses), És Nadal al meu cor (Josep Thió), El caganer (Albert Pla i companyia...).

Però, quin poema recomanem que no sigui tan conegut, ni ensucrat i tòpic, i que ens

hi puguem identificar pel tema i pel lèxic els lectors de la revista de Belltall? El poeta JV Foix (ep, que no és Tothom ho sap i és profecia...) ens n'ofereix un de magnífic del 1948. I prenem per títol, que no en porta, les paraules inicials Vindrem Infant a l'hora vella... Ja ho veureu, si és que no el sabeu, com hi dringuen les paraules i com relliga el nou i l'antic; com coneix l'afer de la pagesia i entén els rostolls i els camps ressecs. Gràcies, lluny en el temps, JV Foix, per regalar-nos velles paraules de Nadal sense embolcalls, ni pedanteria, ni llaços, ni arbres guarnits.

*Dolors Berenguer,
de cal Joan del Bisbe.*

També vindrem, Infant, a l'hora vella
Com a pagès, per ser més sol amb Tu;
Deixarem rella i la mula de sella
I a peu, pel rost, allà on l'estel ens duu.

Et portarem vegetals esperances
I el que jo tinc en el graner tardà:
Llibres marcats amb versos de vacances
On Tu no hi ets, i el camp és de secà.

Els vaig escriure en el parlar dels pares
Que és el més dolç per qui el sap confegir,
Però hi fa nit en platges i sahàres
I el Teu Nom és de sol i de jardí.

Guarda per Tu gallines ponedores
A camp obert, darrera el mur herbós,
Tocant al rec on maduren les móres
Per als infants que Et saben dir de Vós.

En embolcalls que em fan la passa curta
Porto una leika i pàl·lids pensaments,
Cançons d'hivern en fontanes de murtra
D'un monestir i un castell transparents;

Mantells eslaus i Florències alades,
Poniol de la Nou, brucs de Lladurs,
Illes ardents i gorgs negres amb fades,
Llavor de goig i guies del Portús.

I els segells nous de la Teva naixença
En atlas filatèlics estel·lars
Vàlids per tots, per l'amor i pel remença
Pels libertins, els pròdigs i els avars.

Porto els papers d'una casa forana
Escumejant vora la mar i el port:
— Omple-la Tu amb Ta divina ufana,
Deixa-hi un àngel si m'hi ve la mort.

I quan totjust si la tenora sona
Pastors i estels perduts serrat enllà
La Verge i Tu tot sols, a l'Hora Solà,
I els corns reials qui sap qui els sentirà.

Vindré mudat, al costat de la dona
Amb els vestits de quan ens vam casar.

Nadal del 1948.

JV Foix

ALGÚ HO HAVIA DE DIR!, per J. B.

Potser sí, que algú ho havia de dir en veu alta: la realitat és que el poble es troba en perill d'extinció imminent, té les hores comptades, li queden quatre dies, o l'expressió que més us desplaui.

L'extinció de Belltall es troba ara mateix a pocs anys vista. I no em refereixo només a nivell de població (pot semblar una incongruència parlar-ne ara, quan tenim més població que poc temps enrere), que també. Un poble sense relleu generacional, sense escola, sense gent jove, sense crits de canalla pel carrer una tarda de novembre... està condemnat. I aquest és el cas. Com tants altres pobles? Sí, però això no consola. A ningú no li deu passar pel cap que el nostre poble pugui arribar a ser algun dia com la Mussara... I tampoc no ha d'arribar a ser un poble habitat tres setmanes d'estiu, que d'això no se'n diu poble. Poble és vida. Ara la moda és dotar els pobles d'infraestructures i d'iniciatives per als urbanites que han de poder dir *camacu* en la seva estada de quatre dies, o menys. La moda no és, ni ha estat mai, fer créixer de vida els pobles.

Però no parlem només de persones i de cases. El pols de la vida de Belltall fa temps que va afluixant, és una mort anunciada. En el moment que les criatures que venen esporàdicament a l'estiu o alguns caps de setmana anomenen les cases pel nom de la seva amigueta o el seu amigueta, ja hem perdut una part del poble: si ca l'ignasi esdevé casa del Gerard, ja hem perdut; si l'era de cal Prim esdevé l'era del Miquel, ja hem perdut; si el Pouet esdevé el bosc dels negrets, ja hem perdut; si el camí dels

Plans esdevé el camí on anem a passejar, ja hem perdut. Si no coneixem els noms dels trossos, els noms del terme, els noms de la gent, els noms de les eres, els noms de les cases... ho veieu, tot el que anem perdent?

I ens queda encara parlar de la llengua. Hem dit al començament que ara tenim més població que un temps enrere... però la parla de Belltall va quedant reduïda a unes poques persones que la preserven. Pensem que, des d'un punt de vista lingüístic, la parla que entra en contacte amb una altra es contamina d'aquesta altra, i això és el que passa amb la parla de la gent que fa temps que viu en ciutats, bàsicament de parla oriental; per tant, descomptem aquesta part de població per la contaminació lingüística a què es veu sotmesa. I no tot és qüestió de fonètica, sinó de morfologia, de lèxic, de sintaxi, d'expressions... tot junt: ho anem perdent i només quedarà reflectit, gràcies a la gent que s'hi dedica, en els estudis per a la història de la dialectologia. Allí hi veurem *portaràs-me*, *baliana*, *graus*, *alego*, *badejo* i *antrapussar* amb la fonètica tan característica de la zona. Seran (algunes ja ho són) peces de museu.

Perdem el nom dels mixons, de les plantes, dels bolets, dels animals del bosc, dels trossos, de les eres, dels camins, de les cases, de les persones, dels carrers, dels objectes, de les flors, dels menjars, de les festes, de les tradicions, de les feines del camp, de les expressions pròpies... perdem el nostre patrimoni!

Ho veieu, com algú ho havia de dir?

BELLTALL

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I AMICS DE BELLTALL

Amb la col·laboració de:

